

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ МИЛОСАВЉЕВИЋ против СРБИЈЕ

(Представка број 57574/14)

ПРЕСУДА

Члан 10 • Слобода изражавања • Пресуда донета против новинара за грађанску клевету у вези са чланцима о наводном сексуалном злостављању малолетнице ромске националности од стране државног службеника • Степен толеранције који треба показати сличан оном који би се примењивао на приватно лице као наводи који нису повезани са службеним дужностима • Непридржавање начела одговорног новинарства од стране новинара • Правична равнотежа између конкурентских спорних интереса постигнута од стране домаћих судова • Релевантни и довољни разлози

СТРАЗБУР

25. мај 2021.

Захтев за упућивање предмета Великом већу је у току

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима утврђеним у члану 44. став 2. Конвенције. Она може бити предмет редакцијских измена.

У предмету Милосављевић против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Већа у саставу:

Jon Fridrik Kjølbrot, *председник,*

Marko Bošnjak, Valeriu Grițco, Egidijus Kūris, Branko Lubarda, Carlo Ranzoni,

Pauliine Koskelo, *судије,*

и Stanley Naismith, *секретар Одељења,*

Имајући у виду:

представку против Србије (број 57574/14) поднету Суду према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција”) од стране држављанина Републике Србије, г. Ранка Милосављевића (у даљем тексту: „подносилац”), дана 6. августа 2014. године.

одлуку да се о представи обавести Влада Републике Србије (у даљем тексту: „Влада”);

Запажања страна у спору;

Након већања на затвореној седници одржаној 20. априла 2021. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

УВОД

1. Представка се, према члану 10. Конвенције, односи на слободу новинарског и уредничког изражавања у контексту инцидента који укључује наводно сексуално злостављање малолетнице ромске националности од стране шефа месне канцеларије.

ЧИЊЕНИЦЕ

2. Подносилац је рођен 1960. године и живи у Крагујевцу. У релевантно време је био новинар и главни и одговорни уредник „Светлости”, недељног информативног листа са седиштем у Крагујевцу.

3. Подносиоца је заступала гђа Д. Ракићевић, адвокат из Крагујевца.

4. Владу је заступала њена заступница, гђа З. Јадријевић Младар.

5. Чињенице предмета, онако како су их доставиле стране у спору, се могу сумирати на следећи начин.

I. ОБЈАВЉЕНИ ЧЛАНЦИ

6. Дана 3. јуна 2010. године, недељни лист „Светлост” је објавио чланак под насловом „Ћутањем до црвенила”. Овај чланак, који је написао подносилац, у делу који је релевантан, гласи како следи:

„[1.] Крагујевац има разлога да се стиди. Пред крај априла, ... шеф месне канцеларије у [Д] се прво, у центру града и испред главне зграде поште, лажно представио уличној продавачици као тржишни инспектор ... [а затим] ... ју је позвао у ... [његов аутомобил под изговором] ... да је требало израдити копије одређених докумената. [Након тога] ... је девојку одвезао [са њим] у Карађорђеву улицу ... где је покушао да је силује. Девојчица је била малолетна и ромског порекла. [Њен] отпор, вриштање и плач ... [су на крају] ... осујетили насилника. Малолетну девојку је упозорио да никоме не говори шта се догодило ... [и морала је] ... да му да свој број телефона. Следећег дана, када ју је ... [шеф месне канцеларије] ... назвао и договорио састанак са њом, ... [њега је] ... сачекала полиција и ухапсила га. Он је [такође] провео четрдесет и осам сати у притвору, након чега је изведен ... пред истражног судију. Насилник је оптужен за лажно представљање, противправно лишење слободе и покушај силовања.

[2.] Поступак је започет и он ће, наравно, имати и свој крај. Локална полиција, која је иначе врло брза када је реч о обавештавању [јавности] чак и о много мањим преступима, је овај пут једноставно ћутала ... [о инциденту] ... Штампата такође није добила било какве информације од истражног судије ... или јавног тужилаштва ... које је иначе [такође] сарађивало у погледу пружања информација у вези са својим активностима. Овај лист је на посредан начин дошао до сазнања о стравичном догађају који је претрпела наша малолетна суграђанка. Полиција нам је пружила информације тек након пријема нашег писменог захтева којим смо тражили да нам потврде или демантују детаље које смо сазнали од других.

[3.] Невладине организације фокусиране на питања ромских права су такође ћутале. Случај малолетне уличне продавачице ... вероватно није био приоритет за њихове богате донаторе. Градска управа такође није учинила ништа у вези са сопственим званичником ... Зашто су [сви] ћутали ... на непријатна питања на која ће ускоро морати да одговоре они који су на власти ... Да ли је полиција прећутала покушај силовања само зато што је у питању девојчица ромске националности? Да ли је неко, и ако јесте ко, из градске управе интервенисао како би прикрио ... [срамотни инцидент] ... [Да ли је идеја била да се тиме] ... купи време како би се омогућило да шеф месне канцеларије постигне договор са Ромима, све док им се не исплати новац да повуку своју жалбу на покушај силовања? На крају, али најважније, коме је у интересу да штити силецију, који прима плату из [општинског] буџета, а у слободно време покушава да силује малолетне суграђанке? Све док ова питања остају без одговора од стране власти, Град Крагујевац неће моћи да се реши своје срамоте [у вези са овим инцидентом] ...”

7. Истог дана, 3. јуна 2010. године, „Светлост” је објавила још један чланак у вези са наводним инцидентом, под насловом: „*Лажни инспектор из ...*

[Д] ... код Крагујевца ... [n]окушао да силује малолетницу.” Овај чланак, који је написала гђа А, новинарка запослена у недељном информативном листу „Светлост”, у релевантном делу гласи како следи:

„[1.] ... [Господин Б.]¹ ... (44), шеф месне канцеларије у ... [селу Д] ... у близини Крагујевца, изведен је пред истражног судију Основног суда у Крагујевцу 30. априла ове године под сумњом да је починио кривична дела противправно лишење слободе и вршење недозвољених полних радњи над малолетном девојчицом, како је листу „Светлост” потврдила ... [полиција] ...

[2.] Кривичну пријаву против ... [господина Б.] ... је поднела малолетна девојчица, која је 27. априла ове године заједно са својом мајком продавала потрепштине за домаћинство испред главне поште у Крагујевцу. Полиција је истражила наводе и, након притвора у трајању од четрдесет осам сати, ... довела ... [господина Б.] ...

... пред истражног судију. Упркос инциденту који се догодио крајем априла, полиција није издала уобичајено саопштење за штампу док није примила наш захтев у вези са овим случајем.

[3.] У кривичној пријави коју је поднела малолетна девојчица се наводи да се 27. априла, око 14.00 часова, ... [Господин Б.] ... представио као тржишни инспектор, притом им рекавши да своју робу могу слободно продавати испред зграде поште јер је он био задужен за то подручје. Један сат касније се вратио својим

1 У чланку се шеф месне канцеларије наводио именом и иницијалом презимена, али ће у овој пресуди исти бити ословљаван као „господин Б.”.

аутомобилом испред зграде поште и ... позвао девојчицу да приђе возилу. Када се девојчица приближила, ... [Господин Б.] ... јој је рекао да уђе у аутомобил како би потписала документ, да би затим закључао сувозачева врата и одвезао се [са њом] са лица места. Према наводима из кривичне пријаве, он је девојчици објаснио да се мора обавити копирање одређених докумената и почео да јој додирује ногу.

[4.] Девојчица је тада лажном инспектору рекла да не може да остави мајку, али ју је ... [господин Б.] ... тада замолио да се смири, док је паркирао свој аутомобил у Карађорђевој улици ... Затим је почео да је додирује и љуби у врат ... [па је] ... девојчица почела да вришти, али је он [онда] укључио гласну музику [у свом возилу] ... [Господин Б.] јој је поцепао дугмад на панталонама ... [и] ... копчу са грудњака. Девојчица је песницом ударала у прозоре аутомобила, док јој је ... [господин Б.] ... понављао да се смири и да је неће [поново] дирати. Затим ју је одвезао до улице Николе Пашића, где јој је предложио да заједно попију кафу, и [рекао] јој да никоме не говори о ономе што се догодило. Дан касније, ... [господин Б.] ... је позвао девојчицу телефоном ... на који се јавила њена мајка, након чега је договорено да се састану испред зграде поште. Тамо је [господина Б.] уместо девојчице дочекала ... полиција, која га је затим одвела у полицијску станицу.”

8. Као што је горе напоменуто, у време објављивања ова два чланка, подносилац је такође био главни и одговорни уредник листа „Светлост”. Први и други чланак су објављени на стр. 5. и 26. предметног недељног информативног листа.

II. КРИВИЧНИ ПОСТУПАК

9. Након преткривичног поступка, Основно јавно тужилаштво у Крагујевцу је 21. јула 2010. године оптужило господина Б. у вези са горе описаним инцидентом. У оптужбама се наводи да је дотични починио кривична дела противправног лишења слободе и вршење недозвољених полних радњи.

10. Основни суд у Крагујевцу је након тога саслушао окривљеног и наводну жртву, као и изванредан број сведока. Поред тога, узео је у обзир дате изјаве и документацију добијену током преткривичног поступка.

11. У међувремену, 17. септембра 2010. године, наводна жртва је суду доставила своје изјаве, као и изјаве своје мајке, од 16. септембра 2010. године оверене од стране суда, у којима су обе у потпуности одустале од свог претходног сведочења путем којег су оптужиле господина Б. за предметне злочине.

12. Основни суд у Крагујевцу је 25. децембра 2012. године ослободио господина Б. свих оптужби.

13. Дана 17. јуна 2013. године, након враћања предмета на поновно одлучивање по жалби, исти суд је поново ослободио господина Б. свих оптужби.

14. Дана 30. децембра 2013. године, Апелациони суд у Крагујевцу је у другостепеном поступку потврдио ову пресуду, након чега је иста постала правоснажна.

III. ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

15. У јулу 2010. године, господин Б. је поднео тужбу за клевету Вишем суду у Крагујевцу против подносиоца, гђе А. и недељника „Светлост”, због објављивања два спорна чланка.

16. Дана 23. децембра 2010. године, овај суд је делимично пресудио у корист господина Б. и наложио само подносиоцу и недељнику „Светлост”, али не и гђи А., да му солидарно исплате укупно 100.000 српских динара (RSD), као и законску камату која се рачуна од тог датума, на име душевне патње претрпљене као последице повреде његове части и угледа, као и износ од RSD 28.220 на име трошкова парничног поступка. Суд је даље наложио поменутих двома туженим да ову пресуду, без икаквих коментара или одлагања, објаве у свом информативном листу. У вези са првим чланком и са посебним освртом на пасус 1 садржан у истом, Виши суд у Крагујевцу је објаснио да је подносилац, као аутор спорног чланка, навео као чињеницу да је господин Б. починио кривична дела противправно лишење слободе, лажно представљање и покушај силовања, упркос чињеници да је кривични поступак против потоњег још увек био у току, чиме је повређено његово право на претпоставку невиности. Надаље, подносилац је приложио неистинит опис чињеница када је известио да је господин Б. починио кривично дело покушај силовања, иако је знао да полиција није подигла оптужницу за то конкретно кривично дело (види став 6. горе). Што се тиче другог чланка, који је припремила гђа А. и посебно у вези са пасусима 1, 3. и 4. истог, суд је одбио тужбени захтев тужиоца, напомињући да је овај чланак написан тачно на основу података које је сама полиција пружила (види став 7. горе). На крају, суд је констатовао постојање изјаве од 16. септембра 2010. године (види став 11. горе), али је поновио да иста није имала утицаја на предметни случај јер је дата након објављивања спорних чланака.

17. Апелациони суд у Крагујевцу је 4. априла 2011. године делимично преиначио првостепену пресуду. Тим чином је наложио подносиоцу, гђи А. и недељнику „Светлост” да господину Б. солидарно исплате износ од RSD 50.000 (у то време приближно 485 евра (EUR)) због душевних патњи претрпљених као последице кршења његове части и угледа, као и законску камату од 23. децембра 2010. године, заједно са износом од RSD 14.110 на име трошкова парничног поступка (у то време приближно EUR 137). Обавеза тужених да објаве пресуду у информативном листу је подржана. У свом образложењу, које је у основи било у складу са образложењем Вишег суда у Крагујевцу, Апелациони суд у Крагујевцу је, између осталог, ипак констатовао да:

(а) је досуђени износ од RSD 100.000 био прекомеран, с обзиром на постојећи интерес јавности да буде обавештена о предметном инциденту, мада на прикладнији начин; (б) је гђа А. такође погрешно навела као чињеницу у наслову свог чланка, упркос тачнијем тексту испод њега, да је господин Б. „покушао да силује малолетну девојчицу”; и (в) да се господин Б. није могао сматрати „јавном личношћу” па тиме и као неко ко је требао да издржи више критика, јер је он био запослен само као шеф месне заједнице, и није био службеник у територијалној јединици локалне самоуправе.

18. Горенаведене пресуде су се, између осталог, ослањале и на неке од релевантних одредби Закона о облигационим односима и Закона о јавном информисању из 2003. године, сажете у ст. 30–36 доле.

IV. ПОСТУПАК ПРЕД УСТАВНИМ СУДОМ

19. Подносилац је 20. маја 2011. године поднео уставну жалбу против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу од 4. априла 2011. године.

20. Уставни суд је 3. децембра 2013. године одбацио уставну жалбу. Он је, између осталог, констатовао да је откривање информација у вези са кривичним поступком који је у току било незаконито, чак и ако су те информације тачне, као и кршење нечијег права на претпоставку невиности. У сваком случају, морала је бити успостављена одговарајућа равнотежа између слободе изражавања, с једне стране, и заштите угледа дотичне особе, са друге стране, те су грађански судови поступили правилно у конкретном случају.

21. Одлука Уставног суда је уручена подносиоцу 6. фебруара 2014. године.

V. ИЗВРШНИ ПОСТУПАК

22. Господин Б. је 4. фебруара 2014. године поднео предлог за извршење пред Основним судом у Крагујевцу у вези са извршењем пресуда донетих у парничном поступку од 23. децембра 2010. године и 4. априла 2011. године (види ст. 16. и 17. горе).

23. Основни суд у Крагујевцу је 6. фебруара 2014. године издао решење о извршењу.

24. Дана 5. августа 2014. године, извршитељ је наложио подносиоцу да у року од три дана плати предметне износе и, између осталог, истакао да ће извршење на целокупној имовини бити спроведено уколико не изврши плаћање.

25. Према информацијама које је подносилац пружио, он је од 15. маја 2013. године незапослен и није поседовао било какву покретну имовину од значаја за поступак извршења. То је такође био разлог због којег предметне пресуде у парничном поступку још увек нису извршене. Подносилац је, међутим, изјавио да поседује стан у којем је живео са породицом, и да би господин Б. још увек могао тражити извршење на тој имовини.

26. Влада је потврдила да су од априла 2020. године спорне грађанске пресуде остале неизвршене.

VI. ОСТАЛЕ РЕЛЕВАНТНЕ ЧИЊЕНИЦЕ

27. У изјави датој Вишем суду у Крагујевцу 19. октобра 2010. године, у оквиру грађанског поступка због клевете, господин Б. је навео да је, након објављивања спорних чланака, позвао подносиоца телефоном и упитао га због чега су такви чланци уопште објављени. Подносилац му је, као одговор, пружио прилику да демантује наводе у следећем издању недељника, али је господин Б. то одбио јер није желео да се о томе расправља путем медија. На крају, господин Б. је обавестио подносиоца да ће уместо тога покренути судски поступак у вези с тим.

28. Господин Б. је 9. јуна 2010. године посетио неуропсихијатра, наводно због последица душевне патње коју је претрпео услед објављивања чланака. Истог дана, њему је такође достављено уверење којим се потврђује да је привремено неспособан за рад.

29. У априлу 2010. године, просечне бруто и нето зараде на месечном нивоу у Крагујевцу су износиле *RSD* 51.240 и *RSD* 36.846, тј. приближно *EUR* 497, односно *EUR* 357.

РЕЛЕВАНТНИ ПРАВНИ ОКВИР И СУДСКА ПРАКСА

I. ЗАКОН О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА (ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ЛИСТУ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ”, БР. 29/78, 39/85, 45/89 И 57/89, КАО И У „СЛУЖБЕНОМ ЛИСТУ САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ”, БРОЈ 31/93)

30. Члановима 199. и 200. се, између осталог, тврди да свако ко је претрпео душевне патње као последица повреде његове части или угледа може, у зависности од трајања и интензитета поменуте душевне патње, покренути тужбу за новчану накнаду пред грађанским судовима и, поред тога, затражити друге облике обештећења „којима је могуће” остварити пружање одговарајућег задовољења на име нематеријалне штете.

II. ЗАКОН О ЈАВНОМ ИНФОРМИСАЊУ (ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ” – СГ РС – БР. 43/03, 61/05 И 71/09)

31. Члан 3. став 1. предвиђа да пре објављивања информација које садрже податке о „одређеном догађају, појави или личности”, новинар и одговорни уредник су дужни да „са пажњом примереном околностима провере њено порекло, истинитост и потпуност”.

32. Члан 9., између осталог, предвиђа да право на заштиту нечије приватности треба да буде ограничено на носиоце државних или политичких функција уколико су предметне информације од јавног значаја с обзиром на функције које ти носиоци обављају. Права таквих лица би требала бити ограничена сразмерно оправданом интересу јавности у сваком конкретном случају.

33. Члан 30. ст. 2. и 4. предвиђају, између осталог, да главни и одговорни уредник јавног гласила има својство одговорног уредника тог јавног гласила. Одговорни уредник одређеног издања, рубрике или програмске целине је одговоран за садржаје које уређује.

34. Члан 37., између осталог, предвиђа да се у јавном гласилу нико не сме прогласити учиниоцем каквог кривичног дела у одсуству правоснажне судске или друге одлуке донете с тим у вези.

35. Члан 79., између осталог, предвиђа да свако лице које је претрпело материјалну и/или нематеријалну штету као последице нетачних или непотпуних података објављених у јавном гласилу или због објављивања других

информација којима се крши предметни закон, има право на адекватну накнаду штете независно од било какве друге правне заштите која му је на располагању.

36. Члан 80., између осталог, предвиђа да главни и одговорни уредник и оснивач јавног гласила, који су с пажњом примереном околностима могли утврдити нетачност или непотпуност информација пре објављивања, солидарно одговарају за било какву материјалну и/или нематеријалну штету проузроковану објављивањем таквих информација. Иста обавеза, на пример, постоји и када је штета проузрокована „недопуштеним објављивањем” истинитих информација у вези са нечијим приватним животом или у вези са оптужбама за извршено кривично дело.

37. Овај закон је накнадно измењен одлукама Уставног суда, али је на крају укинут и замењен другим законом 2014. године.

III. ОДЛУКА О ОБРАЗОВАЊУ И ДЕЛОКРУГУ РАДА МЕСНИХ КАНЦЕЛАРИЈА, УСВОЈЕНА ОД СТРАНЕ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА 2. ДЕЦЕМБРА 1998. ГОДИНЕ (ОБЈАВЉЕНА У „СЛУЖБЕНОМ ЛИСТУ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА”, БРОЈ 8/VIII)

38. Члан 2., између осталог, предвиђа оснивање месних канцеларија како би се заинтересованим грађанима олакшало коришћење административних услуга на локалном нивоу.

39. Члан 4., између осталог, предвиђа да месне канцеларије треба да обављају административне и техничке задатке, воде званичне евиденције и издају службене потврде, као и да припремају извештаје и статистику у том контексту.

IV. ПРАВИЛНИК О УНУТРАШЊОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ И СИСТЕМАТИЗАЦИЈИ РАДНИХ МЕСТА У ГРАДСКОЈ УПРАВИ ЗА МЕСНУ САМОУПРАВУ И ОПШТУ УПРАВУ, КРАГУЈЕВАЦ, СЕПТЕМБАР 2008. ГОДИНЕ

40. Ова правила, између осталог, предвиђају да се извршни службеници који раде у месним канцеларијама могу бавити активностима као што су вођење службене евиденције, издавање различитих потврда, припрема извештаја и статистика и бављење питањима цивилне одбране. Они би такође могли да преузму и друге одговорности на конкретан захтев општинских званичника.

V. ПРАВНА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА, ТОМ I, СТР. 814–815, САВРЕМЕНА АДМИНИСТРАЦИЈА, БЕОГРАД, 1985. ГОДИНЕ)

41. Према потреби и уколико је то неопходно, општине могу основати своје месне канцеларије како би делотворније извршавале неке од својих административних функција. Такве месне канцеларије се могу основати на основу статута општина, док се њихова надлежност може дефинисати одлукама општинских скупштина. Шефови месних канцеларија су општински службеници које именују саме општинске скупштине или други органи које за то овлашћују општинске скупштине.

ПРАВО

НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 10. КОНВЕНЦИЈЕ

42. Подносилац се жалио, према члану 10. Конвенције, да је претрпео повреду слободе изражавања. Он је посебно тврдио: (i) да су спорни штампани чланци покренули озбиљна питања у вези са наводним сексуалним злостављањем малолетнице ромске националности; и

(ii) (ii) да је он на крају кажњен за објављивање чланака тиме што је изгубио парнични поступак због клевете и због тога што му је наложено да плати одштету, као и трошкове поступка, господину Б.

43. Члан 10. Конвенције у релевантном делу гласи:

„1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу поседовања сопственог мишљења и ... саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти ...

2. Пошто коришћење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради

спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања обавештења добијених у поверењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.”

А. Допуштеност

44. Суд констатује да представка није ни очигледно неоснована нити недопуштена по било ком другом основу наведеном у члану 35. Конвенције. Према томе, она се мора прогласити допуштеном.

В. Основаност

1. Поднесци странака

(a) Подносилац представке

45. Подносилац је поново потврдио своје притужбе. Додао је да је ситуација у погледу заштите мањинских група у Републици Србији била лоша, посебно у погледу Рома који су били међу најугроженијим групама у земљи. Штавише, иако господин Б. није формално оптужен за лажно представљање или покушај силовања, с обзиром на то шта се заправо догодило током инцидента и сличности и међусобне повезаности предметних кривичних дела, није било погрешно, уопштено говорећи, описати његове акције као такве. У сваком случају, иако је недељни информативни лист „Светлост” имао пуно право да износи „негативне вредносне судове” у вези са инцидентом који је очигледно био од великог јавног интереса, никада није постојала намера да се неоправдано науди господину Б., као што илуструје његова изјава дата на суду 19. октобра 2010. године (види став 27. горе). Подносилац је даље тврдио да је у предметном случају све учињено како би се инцидент прикрио и обезбедила некажњивост починиоца само зато што је сама жртва била ромског порекла. Кривични поступак против господина Б. је на крају урушен услед притиска који је извршен на жртву и њену мајку, а што је за последицу имало повлачење њихових навода у вези са господином Б. (види став 11. горе). На крају, подносилац је тврдио да је у правном систему Републике Србије положај шефа месне канцеларије била веома важна јавна функција (види став 41. горе), и навео да накнада и трошкови који су досуђени у поступку против њега никада нису извршени само зато што није поседовао имовину нити приходе којима би покрио те износе (види став 25. горе).

(b) Влада

46. Влада је подржала образложење грађанских судова (види ст. 16. и 17. горе), као и разлоге које је пружио Уставни суд (види став 20. горе), и навела да није дошло до кршења члана 10. у предметном случају. Конкретно, мешање у слободу изражавања подносиоца је било у складу са законом и неопходно у демократском друштву ради заштите угледа других (види став 30. горе). Штавише, грађански судови нису досудили исплату накнаде господину Б. у погледу било каквих негативних вредносних судова изражених у чланцима, већ у погледу објављивања неистинитих чињеница, које су на крају озбиљно наштетиле благостању дотичног и утицале на његов углед (види став 28. горе). Према мишљењу Владе, медији су, у целини гледано, морали да покажу већи степен поштовања према претпоставци невиности, као и већи степен „пажње и озбиљности” приликом извештавања о случајевима који укључују сексуално насиље, с обзиром на тежину „друштвене осуде” таквих кривичних дела. Штавише, у другом чланку је господин Б. у више наврата наведен именом и иницијалом његовог презимена, што је олакшало његову идентификацију свим заинтересованим лицима. Такође, господин Б. не би могао да се сматра „јавним званичником”, па према томе ни као неко ко би морао да има „већи степен толеранције на провокативне и оштре критике”, јер је само био запосленик града Крагујевца и шеф месне канцеларије у предметном периоду (види ст. 38–40. горе). У сваком случају, спорна два чланка нису имала никакве везе са службеним обављањем његових дужности. На крају, Влада је тврдила да износ накнаде која је додељена господину Б. није био несразмеран, с обзиром на то да је у релевантно време износио нешто мање од једне просечне бруто месечне зараде у Крагујевцу (види став 29. горе).

2. Оцена Суда

(a) Постојање мешања

47. Стране у спору нису сматрале спорним то да је правноснажна пресуда Апелационог суда у Крагујевцу изречена 4. априла 2011. године против подносиоца, као новинара и главног и одговорног уредника, представљала „мешање [јавне] власти” у његово право на слободу изражавања (види став 17. горе; видети такође, *mutatis mutandis*, *London, Otchakovsky-Laurens и July против Француске* [BB], бр. 21279/02 и 36448/02,

ст. и 9. и 66., ЕСЉП 2007-IV, *Orban и други против Француске*, број 20985/05, став 47., од 15. јануара 2009. године, са даљим референцама, и *Gutiérrez Suárez против Шпаније*, број 16023/07, ст. 28. и 29., од 1. јуна 2010. године, у погледу ситуације аутора, као и издавача, директора публикација и уредника одговорних за њихове публикације). Такво мешање представља кршење Конвенције уколико исто не задовољава захтеве става 2. из члана 10. Стога се мора утврдити да ли је исто било „прописано законом”, да ли је тежило једном или више легитимних циљева наведених у том ставу и да ли је било „неопходно у демократском друштву” како би се такви циљеви постигли.

(b) Да ли је мешање било прописано законом

48. Суд констатује да су правне основе за усвајање предметне правноснажне грађанске пресуде биле, између осталог, релевантне одредбе Закона о јавном информисању и Закона о облигационим односима (види став 18. и ст. 30–36. горе). Суд сматра да су ове одредбе биле доступне и предвидиве на одговарајући начин, то јест да су биле формулисане са довољно прецизности како би омогућиле појединцу – у случају потребе, уз одговарајуће савет – да регулише своје понашање (види, на пример, и међу многим другим изворима, *The Sunday Times против Уједињеног Краљевства (број 1)*, од 26. априла 1979. године, став 49., серија А број 30, и *Karácsony и други против Мађарске* [ВВ], бр. 42461/13 и 44357/13, ст. 123–125., од 17. маја 2016. године; види такође, у контексту Републике Србије, *Тешић против Србије*, бр. 4678/07 и 50591/12, став 64., од 11. фебруара 2014. године). Суд стога закључује да је спорно мешање било „прописано законом” у смислу члана 10. став 2. Конвенције.

(c) Да ли се мешањем тежило легитимном циљу

49. Сагласно са ставом домаћих судова, Влада је тврдила да се предметним мешањем тежило легитимном циљу „заштите угледа или права других”. Суд не налази разлоге да сматра другачије, те стога прихвата да се мешањем у слободу изражавања подносиоца тежило једном од легитимних циљева предвиђених чланом 10., став 2. Конвенције.

(d) Неопходност мешања у демократском друштву

(i) Општа начела

50. Суд се позива на општа начела за процену неопходности мешања у остваривање права на слободу изражавања како су утврђена у предмету *Morice против Француске* [ВВ], број 29369/10, став 124., ЕСЉП 2015; *Bédat против Швајцарске* [ВВ], број 56925/08, став 48., од 29. марта 2016. године; и *Medžlis Islamske Zajednice Brčko и други против Босне и Херцеговине* [ВВ], број 17224/11, став 75., од 27. јуна 2017. године.

51. Суд је такође у бројним случајевима утврдио да недостатак релевантних и довољних образложења у пресудама домаћих судова или пропуст да исти узму у обзир примењиве стандарде приликом оцењивања спорног мешања доводи до кршења члана 10. (види, међу многим другим изворима, *Scharsach и News Verlagsgesellschaft против Аустрије*, број 39394/98, став 46., ЕСЉП 2003-XI; *Uj против Мађарске*, број 23954/10, ст. 25. и 26., од 19. јула 2011. године, и *Mariya Alekhina и други против Русије*, број 38004/12, став 264., од 17. јула 2018. године).

52. Даље, треба поновити да право на заштиту угледа представља право загарантовано чланом 8. Конвенције као део права на поштовање приватног живота (види, на пример, *Denisov против Украјине* [ВВ], број 76639/11, став 97., од 25. септембра 2018. године). Да би члан 8. био примењен, напад на углед особе мора достићи одређени ниво озбиљности и бити спроведен на начин којим се наноси штета личном уживању права на поштовање његовог или њеног приватног живота (види *Axel Springer AG против Немачке* [ВВ], број 39954/08, став 83., од 7. фебруара 2012. године; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko и други против Босне и Херцеговине*, цитиран горе, став 76.; и *Veizaras и Levickas против Литваније*, број 41288/15, став 117., од 14. јануара 2020. године).

53. У случајевима када, у складу са горе наведеним критеријумима, интереси „заштите угледа или права других” бива примењен члан 8., од Суда се може затражити да провери да ли су домаће власти успоставиле правичну равнотежу приликом пружања заштите двома вредностима загарантованих Конвенцијом, односно, с једне стране, слободе изражавања заштићеном чланом 10. и, с друге стране, право на поштовање приватног живота садржано у члану 8. (види *Medžlis Islamske Zajednice Brčko и други против Босне и Херцеговине*, цитиран горе,

став 77.). Општа начела која се примењују на успостављање равнотеже између ових права су први пут успостављена у предмету *Von Hannover против Немачке* (број 2) [ВВ] (бр. 40660/08 и 60641/08, ст. 104–07., ЕСЉП 2012) и *Axel Springer AG* (цитиран горе, ст. 85–88.), који су затим детаљније поновљени у предмету *Couderc и Hachette Filipacchi Associés против Француске* [ВВ] (број 40454/07, ст. 90–93., ЕСЉП 2015 (изводи)) и недавно сажети у предмету *Medžlis Islamske Zajednice Brčko и други против Босне и Херцеговине* (цитиран горе, став 77.).

54. На крају, Суд је сматрао да државе уговорнице имају одређено поље слободе процене приликом процене неопходности и обима сваког мешања у слободу изражавања заштићеног чланом 10. Конвенције. Тамо где су домаћи правосудни органи проценили интересе о којима је реч у складу са критеријумима утврђеним у судској пракси Суда, потребни су јаки разлози уколико своје становиште жели заменити становиштем домаћих судова (види *Bédat*, цитиран горе, став 54., са даљим референцама). Релевантни критеријуми, када је у питању постизање равнотеже између права заштићених чл. 8. и 10. Конвенције, укључују: (а) допринос спорног чланка расправи од општег интереса;

(б) колико је позната личност о којој је реч и шта је предмет извештавања; (в) понашање особе о којој је реч пре објављивања чланка; (г) начин прибављања информација и њихова истинитост; (д) садржај, форму и последице објављивања и (ђ) озбиљност изречене казне (види, на пример, *Axel Springer AG*, цитиран горе, ст. 89–95., и *Милисављевић против Србије*, број 50123/06, став 33., од 4. априла 2017. године). Наравно, неки од горе наведених критеријума могу бити од већег или мањег значаја с обзиром на посебне околности конкретног случаја (види *Satakunnan Markkinapörssi Oy и Satamedia Oy против Финске* [ВВ], број 931/13, став 166., од 27. јуна 2017. године), а могу се узети у обзир и други релевантни критеријуми у зависности од ситуације (види *Axel Springer SE и RTL Television GmbH против Немачке*, број 51405/12, став 42., од 21. септембра 2017. године).

(ii) Примена ових начела на предметни случај

55. Процењујући релевантне изјаве садржане у два објављена чланка и разлоге дате у пресудама домаћих грађанских судова како би се оправдало мешање у слободу изражавања подносиоца, Суд налази да су следећа питања од посебног значаја, узимајући у обзир критеријуме идентификоване у ст. 53–54. горе: да ли су предметне изјаве допринеле расправи од јавног интереса; да ли се господин Б. може сматрати „јавном личношћу”; начин прибављања информација од стране подносиоца и њихово објављивање, као и садржај, облик и истинитост информација садржаних у чланцима; и, на крају, последице објављивања чланака у погледу господина Б. и озбиљност казни изречених у погледу подносиоца.

(1) Да ли су спорни чланци допринели расправи од јавног интереса

56. Јавни интерес се обично односи на питања која утичу на јавност до те мере да се она може легитимно заинтересовати за њих, која јој привлаче пажњу или која се у значајној мери тичу ње, нарочито када утичу на добробит грађана или живот заједнице (види, између осталих извора, *Satakunnan Markkinapörssi Oy и Satamedia Oy*, цитиран горе, став 171.).

57. Суд је даље препознао постојање таквог интереса, на пример, када се предметна публикација односила на информације о кривичном поступку уопште (види *Duijs и други против Француске*, број 1914/02, став 42., од 7. јуна 2007. године и *July и SARL Libération против Француске*, број 20893/03, став 66., ЕСЉП 2008 (изводи)), или на информације у вези са одређеним кривичним предметом (види *White против Шведске*, број 42435/02, став 29., од 19. септембра 2006. године, и *Egeland и Hanseid против Норвешке*, број 34438/04, став 58., од 16. априла 2009. године).

58. Узимајући наведено у обзир, Суд сматра да су се два објављена чланка у предметном случају очигледно односила на инцидент од јавног интереса, је су се позивали на наводно сексуално насиље коме је малолетница ромске националности била подвргнута, као и на врло озбиљне оптужбе које су потом поднете против господина Б. с тим у вези.

(2) Да ли се господин Б. може сматрати „јавном личношћу”

59. Суд понавља да се мора направити разлика између приватних појединаца и лица која поступају у јавном контексту, као што су политичке личности или јавне личности. Сходно томе, док приватни појединац који је непознат јавности може тражити посебну заштиту његовог права на приватни живот, исто не важи за јавне

личности (види *Minelli против Швајцарске* (одл.), број 14991/02, од 14. јуна 2005. године; *Petrenco против Молдавије*, број 20928/05, став 55., од 30. марта 2010. године; и *Милисављевић против Србије*, цитиран горе, став 34.) у вези са којима су границе критичког коментара шире, пошто су оне неизбежно и свесно изложене испитивању јавности и због тога морају да покажу посебно висок ниво толеранције (види *Kuliš против Пољске*, број 15601/02, став 47., од 18. марта 2008. године; *Ayhan Erdoğan против Турске*, број 39656/03, став 25., од 13. јануара 2009. године; и *Милисављевић против Србије*, цитиран горе, став 34.).

60. Што се тиче државних органа и државних службеника, Суд сматра да и они, у вршењу својих службених дужности, у неким околностима подлежу ширим границама прихватљиве критике у односу на границе које се односе на физичка лица (види, на пример, *Lombardo и други против Малте*, број 7333/06, став 54., од 24. априла 2007. године, и *Romanenko и други против Русије*, број 11751/03, став 47., од 8. октобра 2009. године). Међутим, не може се рећи да се државни службеници свесно излажу стриктном надзору по питању сваке своје изговорене речи и дела у оној мери у којој су томе изложени политичари, и зато треба да имају равноправан третман као и политичари када се ради о критиковању њихових дела (види, *mutatis mutandis*, *Janowski против Пољске* [ВВ], број 25716/94, став 33., ЕСЉП 1999-І; види такође *Nikula против Финске*, број 31611/96, став 48., ЕСЉП 2002-ІІ, и *Mariapori против Финске*, број 37751/07, став 56., од 6. јула 2010. године).

61. С обзиром на горе наведено и сасвим одвојено од различитих ставова страна у спору по питању тога да ли би господина Б. требало сматрати „јавном личношћу” у смислу судске праксе Суда према члану 10. Конвенције, Суд констатује да су се објављени спорни чланци тicali инцидента у којем је господин Б. наводно починио сексуално насиље, а не тврдњи да је на неки начин непримерено или незаконито извршио било коју од својих службених дужности у својству државног службеника, тј. као шеф месне канцеларије. У овим специфичним околностима, не може се рећи да је у контексту тражења обештећења услед нарушавања његовог угледа господин Б. требао показати већи степен толеранције од физичког лица у сличној ситуацији.

(3) Начин прибављања информација и садржај, облик и истинитост информација садржаних у чланцима

62. Суд жели да нагласи да, у контексту слободе изражавања, прави разлику између чињеничних навода и вредносних судова. Постојање чињеница се може доказати, док истинитост вредносних судова није подложна доказивању. Захтев за доказивањем истинитости вредносног суда је немогуће испунити, и он сâм по себи задире у слободу мишљења, која је суштински важан део права гарантованог чланом 10. Међутим, тамо где изјава представља вредносни суд, пропорционалност мешања може зависити од тога да ли постоји довољна „чињенична основа” за спорну изјаву: уколико не постоји, такав вредносни суд се може показати прекомерним. Како би се направила разлика између чињеничног навода и вредносног суда, потребно је узети у обзир околности случаја и општи тон примедби, имајући у виду да тврдње о стварима од јавног интереса, по том основу, могу представљати вредносне судове пре него чињеничне наводе (види, на пример, *Morice*, цитиран горе, став 126., са даљим референцама).

63. По мишљењу Суда, такође се мора водити рачуна о посебној улози судства у друштву. Нарочито је незамисливо да не буде претходне или тренутне расправе о теми суђења, било у специјализованим зборницима радова, штампи уопште или у широј јавности. Не само да медији имају задатак да преносе такве информације и идеје, већ и јавност има право да такве информације и идеје прими. Међутим, мора се размотрити право свих на правичну расправу, које је загарантовано чланом 6., став 1. Конвенције, и које у кривичним стварима укључује право на непристрасан суд и право на претпоставку невиности. Као што је Суд у више наврата нагласио, новинари наведено морају имати на уму приликом коментарисања кривичног поступка који је у току, јер се границе допуштених коментара не могу проширити на изјаве које би могле да наштете, било намерно или ненамерно, шанси да особа има правично суђење или подрију поверење јавности у улогу судова у спровођењу кривичног правосуђа (види *Bédât*, цитиран горе, став 51., са даљим референцама).

64. Имајући у виду горе наведено и што се тиче конкретног случаја, Суд констатује да су подносилац и недељни информативни лист напослетку обавештени о наводном инциденту и повезаним процедуралним радњама од стране саме полиције (види ст. 6. и 7. горе). Даље, грађански судови су правилно утврдили да је први чланак као чињеницу навео да је господин Б. починио низ кривичних дела, иако је било познато да је кривични поступак против њега још увек био у току, занемарујући тиме његово право на претпоставку невиности док се не докаже супротно (види, на пример, *Axel Springer SE и RTL Television GmbH*, цитиран горе, став 40.; *Bédât*, цитиран горе, став 55.; и *Ruokanen и други против Финске*, број 45130/06, ст. 48. и 51., од 6. априла 2010. година). Спорни

чланак је такође садржао нетачан чињенични навод у делу у којем је известио да је господин Б. починио кривично дело покушај силовања, иако је сâм недељни информативни лист поседовао информације да полиција против дотичног није ни подигла оптужницу за ово конкретно кривично дело (види ст. 16. и 17. горе). Што се тиче оба чланка, Апелациони суд у Крагујевцу је, такође са пуним правом према мишљењу Суда, додао да иако је јавност имала интерес да буде обавештена о наводном инциденту, то је требало учинити на одговарајући начин и, штавише, када је у питању само други чланак, упркос тачнијем тексту одмах испод наслова чланка, у самом наслову се наводи да је господин Б. заправо „покушао да силује малолетну девојчицу” (види став 17. горе; такође упоредите са, на пример, случајем *Тешућ*, цитираном горе, ст. 66, 8–12, 14–17, 52. и 53., тим редоследом, где подносиатеља представке није изричито занемарила право на претпоставку невиности док се не докаже супротно, већ је само изјавила да је њен бивши адвокат намерно није правилно заступао у грађанској парници која је била у току, што је и потврђено накнадном полицијском истрагом; осим тога, наводи подносиоца у предметном случају, који укључују сексуално злостављање, били су много озбиљније и осетљивије природе). Из тога следи да, како је Влада навела у својим запажањима, домаћи грађански судови нису пресуђивали против подносиоца на основу било каквих негативних вредносних судова изражених у чланцима, већ због објављивања нетачних чињеничних навода (види, *mutatis mutandis*, *Egill Einarsson против Исланда*, број 24703/15, став 52., *ab initio*, од 7. новембра 2017. године, где је Суд, између осталог, закључио да објективна и чињенична природа израза „силоватељ”, на први поглед, не оправдава закључак да је дотична изјава пре представљала вредносни суд него чињенични навод, упркос томе што је након тога подвргнута анализи, чак претпостављајући да је случај био супротан). Штавише, иако би ограничавање права подносиоца да критикује поступке јавних власти наметањем обавезе прецизног поштовања законске дефиниције датог кривичног дела могло, уопштено говорећи, несразмерно нарушити његово право на слободу изражавања, у специфичним околностима предметног случаја, подносилац, као и сваки просечан грађанин, требало је да буде у стању да направи здраворазумску разлику између тако осетљивих, али врло различитих фраза попут „покушај силовања”, као чињеничног навода с једне стране, и, на пример, „осумњичен за покушај силовања”, с друге стране (упоредити са *Toranzo Gomez против Шпаније*, број 26922/14, став 65., од 20. новембра 2018. године). И на крају, господин Б. се у другом чланку наводи именом и иницијалном његовог презимена, што олакшава његово идентификовање од стране локалних лица, при чему је познато да је господин Б. у датом тренутку био шеф одређене месне канцеларије у близини Крагујевца (види став 7. горе).

(4) Последице објављивања два чланка који се односе на господина Б. и озбиљност казни изречених подносиоцу

65. Као што је већ констатовано горе, право на заштиту угледа је право које је загарантовано чланом 8. Конвенције као део права на поштовање приватног живота (види ст. 52. и 53. горе).

66. Даље, природа и тежина изречене казне представља питање од посебног значаја за процену пропорционалности мешања према члану 10, став 2. (види став 54. горе). Износ сваке досуђене накнаде мора на исти начин „имати разумно сразмеран однос према ... претрпљеној ... повреди ...[угледа] ...” од стране дотичног тужиоца (види *Tolstoy Miloslavsky против Уједињеног Краљевства*, од 13. јула 1995. године, став 49., серија А број 316-В; види такође и *Тешућ против Србије*, цитиран горе, став 63.).

67. С обзиром на претходно наведено и с обзиром на природу кривичне пријаве поднете против господина Б, као и на основу сопствених закључака изнетих у горе наведеном ставу 58., Суд сматра да су последице објављивања спорних чланака биле очигледно довољно озбиљне да покрену заштиту члана 8. у погледу угледа господина Б. (види ст. 52. и 53. горе). Међутим, истовремено, правноснажна пресуда грађанског суда донета против подносиоца, којом му се, између осталог, налаже да плати износ од приближно *EUR* 622 у динарској противвредности за претрпљене душевне патње и трошкове поступка, заједно са законском каматом, се не може сматрати озбиљним само по себи, посебно с обзиром на то да износи додељени господину Б. никада нису извршени против подносиоца (види ст. 25. и 27. горе; такође, упоредити са горе наведеним *Тешућ против Србије*, ст. 67. и 68.).

(5) Закључак

68. У светлу горе наведених разматрања, Суд је мишљења да су грађански судови постигли правичну равнотежу између слободе изражавања подносиоца, с једне стране, и интереса господина Б. у погледу заштите његовог угледа, с друге стране, и да су разлози наведени у њиховим пресудама, у предметном контексту, били

релевантни и довољни. Штавише, парнични поступак против подносиоца је и сâм окончан и пре окончања кривичног поступка покренутог против господина Б, због чега потоњи поступак није могао бити од значаја за исход претходног (види ст. 14. и 17. горе; види такође ст. 11. и 16., *in fine*, горе).

69. Наводни инцидент који је довео до спорних чланака је укључивао наводе посебно озбиљне и осетљиве природе. Упркос суштинској улози коју штампа има у демократском друштву, став 2. члана 10. не јемчи потпуно неограничену слободу изражавања чак ни у односу на медијско извештавање о питањима од озбиљног јавног интереса (види, на пример, *Bladet Tromsø u Stensaas против Норвешке* [ВВ], број 21980/93, став 65., ЕСЉП 1999-III, и *Monnat против Швајцарске*, број 73604/01, став 66., ЕСЉП 2006-Х). Заправо, заштита коју члан 10. Конвенције пружа новинарима, као и уредницима имплицитно, подлеже услову да новинари поступају у доброј вери и да пружају поуздане и прецизне информације у складу са одликама одговорног новинарства (види, на пример, случај *Bédat*, цитиран горе, став 50.).

70. У складу са горе наведеним, није дошло до повреде члана 10. Конвенције.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Проглашава* представку прихватљивом;

2. *Утврђује* да није дошло до повреде члана 10. Конвенције.

Састављено на енглеском језику и прослеђено у писаном облику 25. маја 2021. године, према правилу 77. ст. 2. и 3. Пословника Суда.

Stanley Naismith
секретар

Jon Fridrik Kjølbro
председник